

TRASHËGIMIA KULTURORE NË

FO KU S.

TRASHËGIMIA KULTURORE NË SHqipëri

TRASHËGIMIA
KULTURORE NË
FO
KU
S.

CH
WB
Cultural
Heritage without Borders
ALBANIA

ICOMOS
international council on monuments and sites
ALBANIA

BOTIMI I TEKSTEVE BURIMORE
MBI PRAKTIKAT E RUAJTJES DHE
MENAXHIMIT TË TRASHËGIMISË
KULTURORE NË GJUHËN SHQIPE

Titulli: “Trashëgimia Kulturore në Fokus: Botimi i teksteve burimore mbi praktikat e ruajtjes dhe menaxhimit të trashëgimisë kulturore në gjuhën shqipe”

Botimi është mundësuar nga “Trashëgimia Kulturore pa Kufij Shqipëri” (Cultural Heritage without Borders Albania (CHwB Albania) me mbështetjen financiare të Suedisë nëpërmjet Agjencisë Ndërkombëtare për Zhvillim.

Përkthimet nga origjinali: Të ndryshëm referuar në çdo dokument përkatësisht

Redaktoi: Boiken Abazi

Parathënie për botimin nga: Elena Mamani, Lorenc Bejko dhe Boiken Abazi

Koordinoi procesin e përkthimeve dhe publikimit:

Elena Mamani, Regina Vathi, Pezana Rexha

Foto: © Bjori Thana, Regina Vathi

Dizajni: Ina (Hina) Shkëmbi, Joniz Osmanagaj

© CHwB Albania © ICOMOS Albania

Viti i botimit: 2023

196 f.: me foto ; 21 x 21 cm

ISBN: 9789928801081

1.Pasuria kulturore 2.Ruajtja dhe restaurimi 3.Menaxhimi 4.Shqipëri

904 :72 .03(496.5)

Shtëpia Botuese: “Graphic Line-01”

This work is distributed under the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 licence, which enables re-users to copy and distribute the material in any medium or format in non-adapted form only, for non-commercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator.

Ky botim publikohet bazuar në licencën nga “Creative Commons BY-NC-ND 4.0”, e cila u mundëson ripërdoruesve të kopjojnë dhe shpërndajnë materialin në çdo mënyrë komunikimi ose format, por vetëm duke mos kryer përshtatje të formës, duke mos e përdorur për qëllime tregtare, si dhe për aq kohë sa i jepet krijuesit atributi përkatës.

KONSERVIMI DHE RESTAURIMI | KARTË

KARTA PËR RUAJTJEN E QYTETEVE HISTORIKE DHE ZONAVE HISTORIKO-URBANE

KARTA E Washingtonit

Miratuar nga Ansambleja e Përgjithshme e ICOMOS-it
në Uashington, DC, tetor 1987.

ICOMOS

Përkthyer nga: Marsela Plyku Demaj.

Redaktuar nga: Boiken Abazi.

Versioni origjinal ©ICOMOS. Ky përkthim nuk është përkthim zyrtar ICOMOS-it. Ky përkthim në gjuhën shqipe botohet me lejen e ICOMOS-it, por nën përgjegjësinë e vetme të përkthyesit/botuesit.

PARATHËNIE DHE PËRKUFIZIMET

Të gjitha bashkësitë urbane, pavarësisht nëse janë zhvilluar gradualisht me kalimin e kohës apo kanë qenë krijuar qëllimisht, janë një shprehje e larmisë së shoqërive përgjatë historisë.

Kjo Kartë ka të bëjë me zonat historiko-urbane, të mëdha dhe të vogla, duke përfshirë qytetet, qytezat dhe qendrat apo lagjet historike, së bashku me mjediset e tyre natyrore dhe ato të krijuara nga njeriu. Përtej rolit të tyre si dokumente historike, këto zona mishërojnë vlerat tradicionale të kulturave urbane. Sot shumë zona të tilla janë në rrezik, janë fizikisht të degraduara, janë të dëmtuara ose madje të shkatërruara nga ndikimi i zhvillimit urban që ndjek industrializimin kudo në shoqëri.

Përballë kësaj situatë dramatike, e cila shpesh çon drejt humbjeve të pakthyeshme kulturore, sociale dhe madje ekonomike, Këshilli Ndërkombëtar për Monumentet dhe Sitet (ICOMOS) e konsideron të nevojshme hartimin e një karte ndërkombëtare për qytetet historike dhe zonat historiko-urbane që do plotësojë “Kartën Ndërkombëtare për Konservimin dhe Restaurimin e Monumenteve dhe Siteve”, e njohur zakonisht si “Karta e Venecias.” Ky tekst i ri përcakton parimet, objektivat dhe metodat e nevojshme për konservimin e qyteteve historike dhe zonave urbane. Ai gjithashtu kërkon të promovojë harmoninë e jetës private dhe komunitare në këto zona, si dhe të nxisë ruajtjen e atyre pronave kulturore, sado modeste në shkallë, që përbëjnë kujtesën e njerëzimit.

Sic paraqitet në “Rekomandimin e UNESCO-s në lidhje me mbrojtjen dhe rolin bashkëkohor të zonave historike” (Varshavë - Nairobi, 1976), dhe gjithashtu në instrumente të tjera dhe të ndryshme ndërkombëtare, “konservimi i qyteteve dhe zonave historiko-urbane” nënkupton hapat e nevojshëm për mbrojtjen, konservimin dhe restaurimin e qyteteve dhe zonave që konsiderohen të tilla, si dhe zhvillimin dhe përshtatjen e tyre harmonike me jetën bashkëkohore.

PARIME DHE OBJEKTIVA

1. Në mënyrë që të jetë sa më efektiv, konservimi i qyteteve historike dhe zonave të tjera historiko-urbane duhet të jetë një pjesë përbërëse e politikave koherente të zhvillimit ekonomik dhe social si dhe e planifikimit urban dhe rajonal në çdo nivel.
2. Cilësitë që duhen ruajtur përfshijnë karakterin

historik të qytetit ose zonës historiko-urbane dhe të gjitha elementeve materiale dhe shpirtërore që e shprehin këtë karakter, veçanërisht:

- a. Strukturat urbane të përcaktuara nga parcelat dhe rrugët;
- b. Marrëdhëniet ndërmjet ndërtesave, hapësirave të gjelbra dhe atyre të hapura;
- c. Pamjen formale të ndërtesave, të brendshme dhe të jashtme, siç përcaktohet nga shkalla, madhësia, stili, ndërtimi, materialet, ngjyra dhe dekori;
- d. Marrëdhënien midis qytetit, ose zonës urbane, dhe mjedisit rrethues, si natyror ashtu dhe ai i krijuar nga njeriu;
- e. Funksionet e ndryshme që qyteti ose zona urbane ka fituar me kalimin e kohës.

Çdo kërcënim ndaj këtyre cilësive do të komprometonte autenticitetin e qytetit historik ose zonës historiko-urbane.

3. Pjesëmarrja dhe përfshirja e banorëve është thelbësore për suksesin e programit të konservimit dhe duhet inkurajuar. Para së gjithash, konservimi i qyteteve dhe zonave historiko-urbane është në interesin e banorëve të tyre.
4. Konservimi në një qytet historik apo zonë historiko-urbane kërkon maturi, një qasje sistematike dhe disiplinë. Ngurtësia duhet të shmanget pasi raste individuale mund të paraqesin probleme specifike.

METODAT DHE INSTRUMENTET

5. Planifikimi për konservimin e qyteteve historike dhe zonave historiko-urbane duhet të paraprihet nga studime shumëdisiplinore.

Planet e konservimit duhet të adresojnë të gjithë faktorët që ndikojnë, duke përfshirë arkeologjinë, historinë, arkitekturën, teknikën, sociologjinë dhe ekonominë.

Objektivat kryesorë të planit të konservimit duhet të jenë të deklaruara në mënyrë të qartë, ashtu siç duhet të jenë të paraqitura edhe masat e nevojshme ligjore, administrative dhe financiare për të arritur këto objektiva.

Plani i konservimit duhet të sigurojë një marrëdhënie

harmonike ndërmjet zonave historiko-urbane dhe qytetit në tërësi.

Plani i konservimit duhet të përcaktojë se cilat ndërtesa duhet të ruhen, cilat duhet të ruhen nën rrethana të caktuara dhe cilat mund të jenë të tejkalueshme nën rrethana shumë të jashtëzakonshme.

Para çdo ndërhyrjeje, kushtet ekzistuese të zonës duhet të dokumentohen tërësisht. Plani i konservimit duhet të mbështetet nga banorët e zonës historike.

6. Deri në miratimin e një plani konservimi, çdo veprim i nevojshëm konservimi duhet të kryhet në përputhje me parimet dhe synimet e kësaj Karte dhe të Kartës së Venecias.
7. Vijimësia e mirëmbajtjes është thelbësore për ruajtjen efikase të një qyteti historik ose zone historiko-urbane.
8. Funkcionet dhe aktivitetet e reja duhet të jenë në përputhje me karakterin e qytetit historik ose zonës historiko-urbane.

Përshtatja e këtyre zonave me jetën bashkëkohore kërkon instalimin ose përmirësimin e kujdesshëm të infrastrukturës së shërbimit publik.

9. Përmirësimi i strehimit duhet të jetë një nga objektivat bazë të konservimit.
10. Kur është i nevojshëm ndërtimi i objekteve të reja ose përshtatja e ndërtesave ekzistuese, duhet të respektohet plani hapësinor ekzistues, veçanërisht sa i përket shkallës dhe përmasave të parcelës.

Prezantimi i elementeve bashkëkohore në harmoni me mjedisin rrethues nuk duhet shkurajuar pasi elemente të tilla mund të kontribuojnë në pasurimin e zonës.

11. Njohuritë për historinë e një qyteti historik ose zone historiko-urbane duhet të zgjerohen përmes hulumtimit arkeologjik dhe ruajtjes së duhur të gjetjeve arkeologjike.
12. Trafiku brenda një qyteti historik ose zone historiko-urbane duhet të kontrollohet dhe zonat e parkimit duhet të planifikohen në atë lloj mënyre që nuk ia dëmton strukturën historike ose mjedisin.
13. Kur planifikimi urban ose rajonal parashikon ndërtimin e autostradave, ato nuk duhet të

depërtojnë në një qytet historik ose zonë historiko-urbane, por duhet të shërbejnë për përmirësimin e qasjes në to.

14. Qytetet historike duhet të mbrohen nga fatkeqësitë natyrore dhe nga shqetësimet si ndotja dhe dridhjet, me qëllimin për të mbrojtur trashëgiminë, si dhe për sigurinë dhe mirëqenien e banorëve.

Cilado qoftë natyra e një fatkeqësie që prek një qytet historik ose zonë historiko-urbane, masat parandaluese dhe riparuese duhet t'i përshtaten karakterit specifik të pronave në fjalë.

15. Duhet të krijohet një program i përgjithshëm informacioni për të gjithë banorët, duke filluar nga fëmijët e moshës shkollore, për të inkurajuar pjesëmarrjen dhe përfshirjen e tyre.
16. Trajnimi i specializuar duhet të ofrohet për të gjitha ato profesione që kanë të bëjnë me konservimin.